

Motion till riksdagen 2011/12:A367

av **Hannah Bergstedt m.fl. (S)**

Unga och arbete

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tryggare anställningar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade möjligheter till heltid.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett mer jämställt arbetsliv.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en icke-diskriminerande a-kassa.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ungas möjligheter till eget boende.¹

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkande 5 hänvisat till CU.

Motivering

De som är unga i dag ska bära upp samhället i morgon. Unga står för en stor och positiv kraft i vårt samhälle. De är kreativa och ser nya lösningar. Att ingjuta hopp och framtidstro i dagens unga generation är en framtidsinvestering. I dag står vi inför en enorm utmaning.

Arbetslösheten bland unga biter sig fast och växer snabbare i Sverige än i många andra EU-länder. Oroväckande få tar sig ut på arbetsmarknaden eller vidare till utbildning. Att inte efterfrågas på arbetsmarknaden och inte klara sin egen försörjning innebär att det blir svårt att skaffa egen bostad och bilda familj. Det blir helt enkelt omöjligt att få en bra start på vuxenlivet. Kampen för att just unga människor ska få jobb, utbildning eller del av aktiva åtgärder är därför extra angelägen. Att skapa möjligheter och en ljusare framtidsbild för dagens unga generation är en nyckel för att klara framtidens utmaningar.

Försämringar av villkor och löner löser inte arbetslösheten

Ungdomsarbetslösheten måste tas på allvar och inte förminska till en diskussion om lagtextparagrafer. Näringsministern och Svenskt Näringsliv har länge hävdade att ungdomsarbetslösheten skulle minska om bara ungdomars löner sänktes och deras rättigheter på arbetsmarknaden försvagades. Vi anser att det är fel väg att gå. Att ytterligare försämma arbetsvillkoren för unga på en redan otrygg arbetsmarknad leder endast till ökade klyftor och att vägen till vuxenlivet blir ännu längre och krokigare. TCO har med hjälp av data från Statistiska centralbyråns (SCB) arbetskraftsundersökning (AKU) granskat om påståendet att LAS är ett hinder för unga stämmer genom att beräkna hur stor andel av de arbetslösa ungdomarna som blivit uppsagda på grund av arbetsbrist. Resultatet visar att LAS, tvärt emot vad som hävdas i debatten, endast har en marginell betydelse för ungdomsarbetslösheten. 97,5 procent av de arbetslösa ungdomarna har aldrig befunnit sig i en situation där turordningsregler ens teoretiskt kan ha påverkat deras arbetslöshet. Snarare är utvecklingen den motsatta, det vill säga att unga i dag i högre utsträckning har otrygga anställningar som till exempel projektanställningar och tidsbegränsade vikariat som enkelt avslutas utan vare sig varsel eller förhandlingar.

Ungdomar är den grupp som redan har betydligt lägre löner och mer flexibla och otrygga arbetsvillkor än alla andra grupper. Sedan den borgerliga regeringen förlängde möjligheterna till längre tidsbegränsade anställningar har anställningsförhållandena försämrats och gjort att andelen unga med visstidsanställningar ökat dramatiskt. Allt detta drabbar de yngre.

Fel! Okänt namn

Heltid en rättighet – deltid en möjlighet

Utöver de otrygga anställningsformerna är unga, och framförallt unga kvinnor, de som arbetar minst antal timmar. Bland kvinnor 20–24 år arbetar cirka 47 procent mindre än 35 timmar/vecka och bland männen i åldersgruppen är samma siffra cirka 30 procent.

Rätten att själv påverka sin arbetstid är begränsad för många unga och kvinnor inom LO-kollektivet i dag. I dag arbetar cirka 115 000 LO-kvinnor kortare tid än vad de själva önskar. Samtidigt ökar antalet tidsbegränsade anställningar. Den allra otryggaste formen, behovsanställning, har ökat drastiskt. Det drabbar främst LO-förbundens kvinnliga medlemmar. Inom TCO- och Sacogrupperna jobbar kvinnor deltid i lägre grad. Dock kan man se att LO:s unga män i högre grad än genomsnittet jobbar deltid. Rätten till heltid är därför en fråga som har stark koppling till både klass- och könstillhörighet.

Möjligheten att gå från deltid till heltid är begränsad på grund av arbetsgivares ovilja att erbjuda kvinnor heltider. Det är vår skyldighet att skapa jämställda rättigheter och förutsättningar i såväl arbets- som familjeliv. Därför är det viktigt att skapa incitament och verktyg för att fler ska få heltidstjänster. Här spelar fack och arbetsgivare en viktig roll.

Ett jämställt arbetsliv

Unga kvinnor och män vill leva sina liv jämställt och vill ha såväl rätten som möjligheterna och förutsättningarna att vara ekonomiskt självständiga och självförsörjande genom sina arbeten. Unga män och kvinnor vill också ha förutsättningar som gör att man kan förena arbetsliv och föräldraskap. Tyvärr finns hinder för detta när man väl går in i arbetslivet. Som ny och ung på arbetsmarknaden kommer man in i en befintlig arbetsmarknadsstruktur, vilket den enskilde inte kan påverka i så stor utsträckning på egen hand. Den strukturen bidrar också till att upprätthålla en annan, den inom familjen. Många kvinnor har fortfarande huvudansvaret för det obetalda hemarbetet, och har krav på sig som blir svåra att hantera. Detta gäller både för den deltidsanställda kvinnan – som förväntas hinna med allt hushållsarbete under den tid hon inte arbetar och som sedan får sämre pension och trygghet eftersom det arbetet inte räknas in – och för den heltidsarbetande kvinnan – som vill göra karriär men där kraven blir för tuffa när hon ska försöka kombinera arbetslivet och hemmet.

Arbetsgivare kalkylerar med att de unga kvinnorna kommer att vara mer frånvarande från arbetet eftersom de i arbetsgivarens ögon förväntas ta ansvaret för att familjelivet fungerar. Som en konsekvens erbjuds unga kvinnor, oavsett om de planerar för barn eller inte, och oavsett om de har barn eller inte, alltför ofta deltidsanställning.

Det är på tiden att vi nu tar ytterligare politiska beslut som gör att vi tar nya steg framåt mot jämställda villkor såväl utanför som i arbetslivet. Det är vår uppgift att fatta politiska beslut som gör att alla unga kvinnor och män har rätt, möjlighet och förutsättningar att forma sina liv.

En aktiv arbetsmarknadspolitik

I takt med att ungdomsarbetslösheten växer snabbt blir också bristerna i jobbgarantin för ungdomar allt tydligare. Den ger inte ungdomar möjligheter till utbildning eller praktik utan erbjuder bara passivitet. Vi har inte råd att slösa bort en hel ungdomsgeneration med passiv arbetslöshet. Vi vill därför lägga ned den ineffektiva jobbgarantin för unga och ersätta den med en politik som innehåller möjligheter till utbildning, jobb och praktik. Grundprincipen måste vara att unga ska erbjudas meningsfulla insatser utifrån sina behov och möjligheter redan från dag ett. Därför måste aktivitetsförbudet de tre första månaderna när det gäller ungdomar genast upphöra.

Vi vill ha en politik som möter framtiden, som rustar för att möta näringslivets behov av rätt kompetens och som klarar den generationsväxling som ska till på stora delar av arbetsmarknaden. Utmaningen ligger i att se framtiden som en möjlighet och inte som ett problem, men också i att inse att unga inte är en homogen grupp med ett och samma behov.

För att ta tillvara våra ungas fulla potential krävs en större och mer flexibel verktygslåda än den som finns idag. Unga ska kunna erbjudas en snabb insats för att på bästa sätt korta tiden i arbetslöshet. Det ska finnas möjligheter till längre praktik för dem som behöver mer arbetslivserfarenhet och kontakter på arbetsmarknaden. Den som behöver komplettera sin gymnasiekompetens ska ges möjlighet till det. Den som behöver en yrkesutbildning inom yrkesvux eller som en yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning ska kunna få det. Arbetsgivare som anställer långtidsarbetslösa unga ska kunna få en rejäl skattereduktion. Den centrala tanken är att unga ska erbjudas en meningsfull sysselsättning som ger dem utveckling och bättre möjligheter att få arbete. Erbjudandet ska matchas med ett krav på aktivt deltagande.

Ökande ungdomskullar och hög arbetslöshet ställer också krav på fler högskoleplatser och på fler KY-platser. Regeringens förslag om fler platser är endast tillfällig, vilket är anmärkningsvärt eftersom de flesta platserna är treåriga utbildningar. Vi ser också behov av snabbare övergångar från studier till arbete. För att lättare få jobb behöver unga utbilda sig i sådant som arbetsgivarna efterfrågar. Vi ser stora behov av att långsiktigt och brett förbättra kontakterna mellan utbildningen och yrkesliv både i gymnasieskolan, komvux och högskolan.

Unga utan skydd

Sverige har i dag, jämfört med andra länder, en hög andel unga medlemmar i fackföreningar. När man är ny i arbetslivet är risken stor att man blir utnyttjad och till exempel får fel lön, det visar inte minst LO:s satsning på jourtelefon för ungdomar. Med anledning av i motionen tidigare nämnda förhållanden för unga på arbetsmarknaden gällande anställningstrygghet och tillfälliga anställningar är behovet av ett fackföreningsmedlemskap och ett medlemskap i a-kassan av största vikt även för ungdomar.

Fel! Okänt namn på

Höga avgifter och tuffare inträdesvillkor drabbar unga särskilt hårt. Låga löner, deltider och otrygga anställningar gör att många inte kommer in i a-kassan eller att man tvingas välja bort den. För dem som trots allt är med och betalar lika mycket som alla andra gäller andra och sämre regler. Unga får snabbare avtrappning och lägre ersättningsnivåer än övriga i försäkringen. Vi anser att det är oanständigt och oacceptabelt.

Egen bostad en utopi

Otrygga anställningar påverkar inte bara möjligheten till inkomster utan också möjligheten till egen bostad. Unga och studenter har en mycket problematisk situation på bostadsmarknaden.

Det blir allt svårare att skaffa ett eget första boende och därmed etablera sig på bostadsmarknaden. Nio av tio kommuner i landets storstadsregioner saknar lägenheter som unga efterfrågar men också i andra delar av landet saknas bostäder för unga och studenter. I hälften av landets kommuner uppger man bostadsbrist, särskilt stort är behovet av små hyresrätter till rimliga kostnader.

Lågkonjunkturen har förvärrat en redan besvärlig situation. För unga generellt har det blivit svårare att hitta jobb och Sverige har idag en hög ungdomsarbetslöshet. I kombination med lågkonjunkturen har stora ungdomskullar också satt stor press på landets universitets- och högskoleorter. Vi anser att lågkonjunkturen bör användas till att bygga fler bostäder, långsiktiga investeringar som bygger Sverige starkt. Ett riktat investeringsstöd för studentbostäder är viktigt inte bara för den enskilde studentens möjlighet till ett rimligt boende, utan också för att bristen på studentbostäder inte ska bli ett hinder för den kunskapsbaserade tillväxt som vi som socialdemokrater vill bygga landets framtid på.

Stockholm den 3 oktober 2011

Hannah Bergstedt (S)

Adnan Dibrani (S)

Elin Lundgren (S)

Johan Löfstrand (S)

Maryam Yazdanfar (S)

Sara Karlsson (S)

Anna Wallén (S)

Fredrik Lundh Sammeli (S)

Jonas Gunnarsson (S)

Roza Güclü Hedin (S)